

Kunst og håndverk

i klasse med elev som er synshemmet

Tema papir

Kari Brevik
Kjersti Grøstad
Edle Jessen
Annelise Qvale
Sissel Torgersen

Forord

Dette heftet er til deg som skal undervise i faget Kunst og håndverk i en klasse med elev som er synshemmet. Her vil du finne litt om det å undervise en elev som er synshemmet, tips om arbeidsmåter og forhåpentligvis inspirasjon til arbeid med andre aktiviteter i klassen.

Det å gjøre noe sammen er ofte en god vei å gå for å styrke fellesskapet i klassen. I en inkluderende skole har vi stadig behov for å øve inn nye måter å tenke og handle på. Klassefellesskapet skal fungere for alle – både faglig og sosialt. Ofte er det bare en liten justering i organiseringen av en aktivitet som trengs for at alle kan være med. Andre ganger trengs det mer tidkrevende planlegging og tilrettelegging. Atter andre ganger kan det være klokt å la den eleven som er synshemmet, få mulighet til å arbeide med noe alene eller i en liten gruppe. Behovene for tilrettelegging vil naturlig variere fra elev til elev. Det metodiske arbeidet vi beskriver i boka tar utgangspunkt i det vi erfaringsmessig vet kan bli en utfordring for elev og lærer.

Heftet er først og fremst rettet mot klasser med en elev som er blind eller sterkt svaksynt. For å få litt språklig variasjon i teksten, bruker vi også begrepet synshemmet som omfatter *både* blinde og svaksynte. Lærere som arbeider med elever som er svaksynte, vil ha behov for en annen metodikk. Men også de vil kunne finne tips og ideer som kan videreutvikles og tilpasses deres klasser.

Bruk av papir i ulike former og sammenhenger går som en rød tråd gjennom hele heftet. Papir er det materialet som elevene skal arbeide med fra første skoledag. De skal tegne, male og trykke på - men også lage tredimensjonale former. Papir er et spennende materiale med uutømmelige muligheter. Det gir ulike taktile opplevelser alt etter kvalitet, overflate og form. Det er dessuten et billig og lett tilgjengelig materiale og finnes i en uendelig mengde kvaliteter.

Prosjektarbeid blir i L97 vektlagt som en viktig arbeidsform i undervisningen. Hvordan kan vi få alle med? Vi håper at dette lille heftet kan gi inspirasjon til prosjekter som for eksempel å lage fellesbilder i papir der det fokuseres på form, struktur og farge. Eller hva med et prosjekt der elevene lager hver sin maske som senere brukes i en teateroppsetting?

Lykke til!

[Annelise Qvale](#), prosjektleder

Kari Brevik

Kjersti Grøstad

Edle Jessen

Sissel Torgersen

Innhold

Viktig å tenke på	1
Et fag som byr på trivsel og arbeidsfellesskap	1
Blind på forskjellige måter	1
Meningsbærende begreper	1
Bli kjent med eleven	3
Undervisning av en elev som er blind.....	3
Hånd over hånd.....	3
Muntlig veiledning.....	4
Vise modeller.....	4
Tilrettelegging av arbeidsplassen	4
Systematikk og orden	4
Om å merke gjenstander	5
Bruk av spesielle hjelpemidler	5
Bruk av verktøy	5
Saks	6
Kniv	6
Limstift.....	6
Forberedelser	7
Hva er målet med aktiviteten?	7
Aktivitetsanalyse.....	8
Klasseaktiviteter	9
Brette	10
Vi bretter spå	10
Skjære	13
Vi lager bilder i ulike papirkvaliteter.....	13
Nytt av gammelt.....	15
Vi lager papir	15
Forme	19
Vi former figurer i papp, papir og papirmasse	19
Ballongdyr	20
Masker.....	22
Bolle	24
Arbeidsramme for tilskjæring av papir	25
Anbefalt litteratur	26
Nettbasert diskusjonsforum	28

Viktig å tenke på

Et fag som byr på trivsel og arbeidsfellesskap

De tradisjonelle formingsfagene er, og har vært, en viktig og positiv aktivitet for mange barn og voksne som er synshemmet. For mange ble det også et yrke. Et lite tilbakeblikk i historien forteller oss at nettopp formingsaktiviteter har stått sentralt i det pedagogiske tilbudet til synshemmede opp igjennom årene. Som lærer i faget kunst og håndverk er du med på å videreføre et fagområde som har betydd glede og meningsfylt arbeid for mange som har en synshemning.

Klassefellesskapet i dagens skole byr på mange muligheter for faglig utfoldelse og trivsel også for den som er synshemmet. Av og til er det bare en enkel, liten forandring i aktiviteten som skal til for at alle skal kunne være med. Andre ganger må aktiviteten forberedes og tilrettelegges grundig. Gode opplevelser og gleden av å skape noe sammen med de andre i klassen er selvsagt like viktig for den som er synshemmet, som for de andre klassekameratene.

Blind på forskjellige måter

Å være blind arter seg forskjellig fra person til person. Det er også stor forskjell på om en er født blind eller blir blind senere i livet. En person som er blind, kan gjerne ha lyssans eller en liten synsrest som kan være til god hjelp i ulike sammenhenger. Dagsformen kan ha stor innvirkning på hvor godt en kan utnytte synsresten. Erfaringer og hvor godt omgivelsene er tilrettelagt, betyr mye. Personlighet, evner, anlegg og livssituasjon vil også påvirke måten den som er synshemmet takler og lever med sin funksjonsnedsettelse. Enkelte kan ha andre funksjonshemninger i tillegg. For den som skal stå for den pedagogiske tilretteleggingen, vil faktorer som elevens interesser, motivasjon og faglige ferdigheter være sentrale. Variablene er mange, og de menneskelige variasjonene er store. Det er mange hensyn å ta, og det finnes naturligvis ikke en enkel fasit for hvordan man underviser elever som er blinde.

Meningsbærende begreper

Det er sagt at barn som er seende, må høre, se og erfare et begrep eller en gjenstand 100 ganger for at det skal bli meningsbærende. Hvor tidkrevende er det for en som er synshemmet? Tenk bare når barnet som er født blindt, skal lære seg hva en firkant er. Han skal kunne relatere til former utenfor ham selv: en pastilleske, en kasse, et papirark, et vindu, en lastebil. Og han skal også lære om firkanter som han ferdes inne i: et bad, et klasserom, et kirkerom. Gjennom arbeid med eleven som er blind, ønsker vi at han eller hun etter hvert skal få tilnærmet samme assosiasjonsmulighet som det seende barnet når han eller hun hører ordet firkant.

Å opparbeide seg meningsbærende begreper for den som er født blind, er krevende. Spesielt vanskelig blir det i forhold til ting som man ikke kan favne om eller berøre, som for eksempel en stjerne, ild eller høyblokk. Noe er så smått at det vanskelig kan diskrimineres taktilt, som for eksempel et insekt.

I planleggingen av aktiviteter som barnet som er blindt skal delta i, er det derfor viktig å tenke på om eleven behersker de nødvendige begrepene for å kunne forstå

oppgaven. Elevens forståelse av begrepene vil ha betydning for hvordan du underviser eleven.

Faget kunst og håndverk er en gullgrube med tanke på å innarbeide begreper for alle elever, ikke minst for synshemmede. Her er rike muligheter til å jobbe med begreper på en konkret måte, noe som er svært gunstig for disse elevene. "Det jeg hører, glemmer jeg. Det jeg ser, husker jeg. Det jeg gjør, forstår jeg", sier et kinesisk ordtak.

Fordi en person som er blind hovedsakelig opplever verden gjennom andre sanser enn synet, bør tilretteleggingen av undervisningen ta sikte på å utnytte elevens evne til å føle, smake, høre og lukte. Dette er noe alle i klassen kan ha utbytte av.

Motorikk

Barn som er født uten syn, kan ha en noe forsinket og annerledes motorisk utvikling enn barn som ser. Problemet er at barnet mister den motivasjonen synet gir med hensyn til å imitere andre. Dette påvirker muligheten til å lære forskjellige bevegelsesmønstre og leke og lære inn ulike motoriske ferdigheter. Fysisk passivitet er en stor fare for disse barna.

En rekke aktiviteter stiller store krav til finmotorikken. Dette kan være en spesiell utfordring for elever som er blinde, og som har utrent motorikk. Det er viktig at læreren tar nødvendige hensyn. Mange aktiviteter kan gi gode muligheter til å trene opp finmotorikken. En funksjonell finmotorikk er viktig med tanke på å innhente informasjon gjennom hendene.

Todimensjonale former

Todimensjonale former eller bilder, illustrasjoner, kart og forståelse av plansjer er også noe en elev som er blind, skal forholde seg til og lære om. Barn som er seende, overstrømmes av bilder (todimensjonale representasjoner av virkeligheten) i billedbøker, reklame, symboler på dører og skilt. Når en ser et bilde av en gjenstand, ser en også omrisset av den.

Både barn som er blinde, og barn som er seende, er avhengig av konkrete når noe skal tegnes. Forskjellen er at barnet som er blindt, må kjenne på gjenstanden for å bli kjent med den. Dette tar tid. Barn som er seende, blir kjent med samme gjenstand ved å se på den en kort stund.

For barn som er blinde, og som ikke er vant til å tegne, er det nødvendig å gå frem trinnvis og vise flere stadier fra tredimensjonal til todimensjonal form. Skal barnet tegne en kopp, vil han forestille seg koppen sett ovenfra og tegne en sirkel med hanken festet utenpå sirkelen. Seende forestiller seg koppen sett fra siden med hanken festet utenpå siden av koppen. Da kan det være naturlig å hjelpe barnet ved for eksempel å dele et pappbeger i to. Den ene halvdel legges på et ark og et omriss tegnes. Bruk rissehjul eller tegneplate med plastark slik at strekene blir forhøyet i plasten. Denne fremgangsmåten kan brukes når man skal tegne omriss av ulike gjenstander eller former. Del formen, legg den ene halvdel på tegneplaten og riss rundt.

En annen måte å arbeide med todimensjonale representasjoner kan være at elevene tegner hverandre i helfigur ved å ligge på gulvet og tegne rundt.

Bli kjent med eleven

Elever som er synshemmet, bruker ofte mye tid og energi på dagligdagse gjøremål som seende knapt tenker over at de gjør. De blir kanskje fortere og mer slitne enn de andre elevene. For at ikke dagliglivet skal bli unødig tungvint for den som er synshemmet, er det viktig med god tilrettelegging slik at eleven skal ha mulighet til å fungere på skolen, både faglig og sosialt, mest mulig på lik linje med de andre elevene.

Å oppleve gleden ved å mestre, er grunnleggende for utvikling og læring. Kjennskap til elevens forutsetninger og ferdigheter på ulike områder er viktig for å planlegge og legge til rette undervisningen. For læreren kan det være nyttig å stille følgende spørsmål:

- Hva er eleven interessert i og motivert for?
- Har eleven lyssans eller en synsrest han kan dra nytte av?
- Har eleven andre funksjonshemninger som bør tas hensyn til?
- Hvordan fungerer eleven motorisk?
- Hvordan er den taktile diskrimineringsevnen?
- Hva med ADL- og mobilitetsferdigheter?
- Hvilken erfaring har eleven i bruk av ulike typer verktøy?
- Er det noe eleven er utrygg eller redd for – verktøy eller materialer?
- Kjenner eleven innholdet i de begrepene som aktivitetene krever?
- Trenger eleven spesielle hjelpemidler?
- Er eleven vant til å samarbeide med andre og på hvilken måte?

Undervisning av en elev som er blind

Læreren skal fungere som synstolk og må sette seg inn i hva som er interessant og nyttig informasjon for eleven som er blind. Elever som er seende, får mye informasjon gjennom synet og kan lære mange ferdigheter, som for eksempel bruk av redskaper, ved å imitere andre. Elever som er synshemmet, og i liten grad bruker synssansen, mottar og forstår informasjon på andre måter enn en medelev som er seende. Dersom eleven som er blind, er den eneste i gruppen som ikke behersker de teknikkene eller ferdighetene som aktiviteten krever, er det vanskelig å delta på lik linje med de andre. For å kunne frigjøres fra den voksne og på sikt kunne la kreativiteten blomstre, er det derfor nødvendig å trene på disse teknikkene før fellesaktiviteten settes i gang.

Det er flere veiledningsmåter som kan være aktuelle å bruke, når du skal undervise en elev som er blind. Ofte vil det være snakk om en kombinasjon av ulike metoder og tilnærminger. Det er i samarbeidet mellom lærer og elev at man best finner ut hvordan instruksjonene skal gis.

Hånd over hånd

Aktiv håndledning kan av og til være nødvendig for å vise eleven enkelte bevegelser. Eleven legger sine hender oppå hendene til den som skal vise, samtidig som eleven holder sine fingertupper framfor lærerens. Læreren bør stå bak eleven slik at bevegelsene ikke speilvendes. Eleven må da selv være aktiv i bevegelsene for å unngå å miste kontakten med lærerens hånd og det som skal undersøkes. En "sensitiv" håndledning der oppmerksomheten rettes mot elevens egne bevegelser og initiativ, er å foretrekke. Dette gir en større læringseffekt enn en passiv håndledning der den voksne fører barnets hånd.

Muntlig veiledning

Muntlig veiledning kan være mindre arbeidskrevende, men stiller store krav til barnets språkforståelse og lærerens formidlingsevne. Det er viktig at ordbruken er konkret, detaljert og konsekvent.

Det er viktig å knytte beskrivelser opp mot det eleven har et forhold til eller kjennskap til og så bygge videre på det. For at eleven skal forstå mengder og størrelser mest mulig konkret, kan man for eksempel relatere til elevens egen kropp: "så lang som armen din" eller "så liten som neglen din".

Vise modeller

For at eleven skal få en forestilling om hva han skal lage og forstå arbeidsprosessen, kan det være nyttig å vise modeller både av delprodukter underveis og av det ferdige resultatet.

Det er ikke alltid at modeller gir god informasjon til eleven. Hvilket utbytte vil en elev ha av å kjenne på en liten plastmodell av ei ku hvis han skal forstå hva ei ku er? Ei virkelig ku er så stor at man bare har mulighet til å favne om deler av kua om gangen. Den er varm, myk og har stram lukt (i fjøset), stor, ru tunge og glatt mule. Hvor er likhetstrekkene med modellen? Hvordan vil oppgaven "lag ei ku" eller "tegn ei ku" bli utført hvis eleven bare har sett plastkua?

Tilrettelegging av arbeidsplassen

Eleven må ha oversikt over arbeidsplassen og vite hvor ting er plassert i formingsrommet. Det er en stor fordel om eleven kan bli kjent med undervisningsrommet og sin egen arbeidsplass på forhånd. Spesialrom kan ofte fortone seg som uoversiktelige og kaotiske, ikke minst på grunn av stor aktivitet og støy. En oversiktlig og forutsigbar arbeidsplass er et viktig bidrag for at eleven som er synshemmet, skal oppnå selvstendighet og trygghet. Mye støy kan gjøre det vanskelig å få med seg hva som skjer, hva som blir sagt og gjør det også vanskeligere å orientere seg i rommet. Støy er en ulempe for de elevene som ikke kan støtte seg til visuell informasjon.

Systematikk og orden

Det er tidkrevende å være synshemmet. Systematikk og orden på formingsrommet gjør det lettere å finne det man trenger. Eleven som er blind, vil kunne være mer selvhjulpel hvis rommet har en møblering som eleven er kjent med, og verktøy og utstyr har faste plasser.

Det kan være hensiktsmessig for eleven å ha en kurv, boks eller sorteringsbrett på arbeidsplassen. Her kan verktøy og småbiter legges slik at eleven slipper å lete over store områder for å finne ting som er blitt borte.

Det er en fordel at eleven har sitt eget verktøy. Det kan være mer problematisk for eleven som er blind, å gå rundt og spørre om å få låne verktøy, og det kan også være vanskeligere å ha oversikt over verktøy som andre låner uten å levere tilbake. På den annen side kan en slik detaljert tilrettelegging resultere i at kontakten med de andre elevene blir mindre. Her er det viktig å ha klart for seg hva eleven primært

trenger å lære i aktiviteten. Legges hovedvekten på samhandling, gruppeprosess, selvstendighet, mestring av teknikker, bruk av verktøy eller ferdig produkt?

Om å merke gjenstander

Ting som ikke skiller seg ut taktilt, må merkes. Merkingen skal være funksjonell og enkel. Det er ikke nødvendig å merke alt. Det kan fort bli tidkrevende å finne frem hvis merkingen blir for detaljert. Den faste plassen til en gjenstand bør merkes. Dette er også viktig for at medelever og lærere skal vite hvor ting skal legges etter bruk.

Det er flere måter å merke på:

- Bruk gjerne emballasje med ulik form eller struktur.
- Punktskrift skrives på Dymotape eller kontaktpapir og limes på. Plasser merkingen slik at den er lett å lese.
- Bruk strikk eller annet materiell med ulik struktur, merketube, hurtigtørkende lim eller pålimte plastknotter for å skille emballasje.

Bruk av spesielle hjelpemidler

For at eleven skal bli mest mulig selvhjulpent, er det ofte bedre å øve inn teknikker og arbeidsmåter, enn å bruke spesialhjelpemidler. Et eksempel på dette er at eleven lærer å bruke fingertuppen for å sjekke når glasset er fullt, i stedet for å bruke en nivåindikator. Noen spesialhjelpemidler som taktilt målebånd, skjæreramme, nåletreder, merketube og plastknotter, kan være nødvendige og gjøre arbeidet lettere.

Ved bruk av vanlig verktøy kan man også tenke på ulike utforminger av verktøy som egner seg best for eleven. Kanskje kan en annen type saks, Velcrotape (borrelås) i stedet for knapper eller lisser og små muggen i stedet for store kanner, være gode løsninger.

Bruk av verktøy

Det er naturligvis stor forskjell på elevene når det gjelder erfaring i bruk av ulike typer verktøy. De fleste barn vil gjøre det samme som de voksne. Det er spennende å leke i kjøkkenskuffen, finne forskjellige redskaper og rote i verktøykassen for å utforske verktøyet. Et barn som ser, har sett foreldrene bruke både sleiv, saks, kniv, hammer og sag. De har sett hvordan verktøyet holdes og på hvilken måte det brukes. Ved å utforske med synet, har barnet fått med seg bevegelser både når det gjelder bruk av verktøyet og materialet som det arbeides med.

Det er viktig at alle barn får mulighet til å ta i bruk ulike typer verktøy. Et barn som aldri har sett, har et spesielt behov for å få veiledning i hvordan og i hvilke sammenhenger verktøyet brukes. Hvis det kun utforsker og bruker det på sin egen måte uten å få kyndig veiledning, vil barnet kunne innarbeide arbeidsmåter og teknikker som er lite egnet for den aktiviteten som verktøyet skal brukes til. Det kan bli vanskelig å endre på denne arbeidsmåten senere, og resultatet kan bli at eleven ikke blir i stand til å anvende verktøyet funksjonelt når mer avanserte teknikker skal tas i bruk.

En som ikke kan se, bør stort sett lære å bruke verktøy på samme måte som en som ser. La eleven bruke tid på å utforske verktøyet og automatisere gode teknikker og arbeidsvaner.

Saks

Saksen følger oss gjennom hele livet. En som ikke mestrer det å bruke en saks, vil i mange praktiske situasjoner føle seg hemmet. Vår erfaring er at en del elever som er blinde, ikke har lært å bruke saks på en hensiktsmessig måte.

Mange elever som er blinde, vil kunne ha bedre nytte av en liten saks enn en stor kjøkkensaks, både fordi en ofte får et tettere grep omkring saksen og fordi det blir mindre avstand mellom hendene under klippeprosessen.

Materialet det skal klippes i, legges vanligvis på arbeidsbordet. Under klippeprosessen skal det nederste bladet gli mot underlaget. Det kan være en hjelp å bruke en støttekant til å klippe langs. Sett et merke der klippingen starter, for eksempel med en knappnål. Dersom det skal klippes i papir, er det hensiktsmessig å lage en klippebrett. Brett ut papiret og legg det flatt på bordet med bretten opp. Start klippingen ved å finne merket med den frie pekefingeren. Klipp med liten åpning i saksen. La den frie pekefingeren hele tiden ha kontakt med tuppen av saksen og bretten eller støttekanten. På den måten kan en "lese" sporet det skal klippes i og klippe samtidig.

Denne teknikken kan også benyttes ved klipping av friere former eller når eleven skal lære å klippe i stoff. Da kan en legge et mønster i papir oppå stoffet og klippe langs mønsterkanten.

Kniv

Å holde en kniv og skjære på en hensiktsmessig måte, krever veiledning. La eleven prøve forskjellige typer kniver i ulike størrelser og i ulikt materiale. Å skjære og å spikke krever to forskjellige teknikker. Små kniver kan ofte være enklere å bruke enn store. Å skjære langs en kant eller i et spor, kan være en støtte. En linjal eller en mal kan benyttes til dette.

Limstift

Bruk av limstift kan føre til mye kliss og kan være en utfordring.

- Finn stedet for hvor det skal limes på den største flaten.
- Sett et merke med en knappnål eller lignende.
- Eleven finner kanten på den minste flaten og påfører lim langs denne.
- Finn merket på den største og fest materialet.

Kommer det lim utenfor kanten, spiller det liten rolle. Øvelse gjør mester.

Forberedelser

Planene for faget tar høyde for at elever med ulike forutsetninger, behov og interesser skal sikres utbytte av undervisningen, både faglig og sosialt.

Noen elever som er blinde, vil ha behov for en individuell plan i faget. Den bør i så stor grad som mulig ta utgangspunkt i klassens plan. Elevene kan delta i de fleste aktiviteter eller deler av dem dersom de er godt planlagt og tilrettelagt. Noen aktiviteter kan også være mindre egnet for elever som er blinde. Erfaringer har vist at en reduksjonsplan i forhold til klassens plan kan være en god løsning for enkelte. Det innebærer at eleven får bedre tid til færre aktiviteter. Det kan gi mulighet til å øve på områder i forhold til elevens spesielle behov.

Læreren må på forhånd ha tenkt nøye gjennom hele aktiviteten med hensyn til hvor det kan være behov for spesiell tilrettelegging eller veiledning. I forberedelsen til undervisningen opplever mange lærere at det kan være nyttig å prøve aktiviteten med skjerm.

Gode prinsipper for undervisningen er at

- læreren har gjennomgått aktiviteten med tanke på eleven som er blind sine behov for veiledning, helst med skjerm
- eleven har fått grunnleggende ferdigheter og kunnskaper på forhånd, slik at han behersker bruk av verktøyet og forstår oppgaven og innholdet i aktiviteten
- eleven i størst mulig grad utfører aktiviteten selvstendig eller sammen med medelever slik at han opplever at produktet er hans verk

Hva er målet med aktiviteten?

Er det materialkunnskap? Øve på taktil diskriminering? Lære om geometriske former og matematiske begreper? Øve finmotorikk eller utholdenhet? Sosialt fellesskap? Instruksjonsforståelse? Prosess eller produkt?

Gir aktiviteten mulighet til også å bruke de andre sansene? Er det spennende å ta på (taktilt), er det spennende å høre på? Får luktesansen utfordringer? Smaker det godt?

Hovedmålet for aktiviteten og elevens ferdigheter bestemmer hvordan oppgaven skal tilrettelegges. Da alle elever er ulike, må dette prøves ut individuelt.

Aktivitetsanalyse

Aktivitetsanalyse er en metode for å finne ut hva som kreves for å kunne utføre en oppgave. For å oppnå mestring, må aktivitetens krav tilpasses elevens nivå.

Hvis man deler opp aktiviteten i ulike sekvenser, blir det lettere å få oversikt over hva aktiviteten krever og på hvilke områder eleven trenger veiledning. Analysen vil være til hjelp i det metodiske arbeidet og kan avdekke behov for spesiell tilrettelegging.

Spørsmål til aktiviteten kan være:

- Hvilke materialer, redskaper og teknikker skal brukes?
- Hvor skal elevene arbeide?
- Hvordan skal instruksjonen gis?
- Mestrer eleven de grunnleggende ferdigheter slik at kreativiteten kan blomstre?

Her er et skjema for aktivitetsanalyse.
Skjemaet er brukt på aktiviteten "Vi bretter en spå".

Aktivitetskrav i forhold til	Bemerkninger
Hørsel	Avhengig av instruksjonsform
Lukt	
Smak	
Taktil sans	Må kunne kjenne når papiret ligger kant i kant. Kravene kan endres ved å bruke tykkere papir, men ikke tykkere enn at det er smidig og tåler å bli brettet en del. Må tåle at det kan bli kliss på fingrene
Kroppsoppfattelse	
Retningsoppfattelse	For eksempel for å legge papiret snipp mot snipp
Mengdeforståelse	Ved serieproduksjon trengs noe
Grovmotorikk	
Finmotorikk	Aktiviteten kan justeres noe etter elevens ferdighetsnivå
Kondisjon	
Styrke	
Hukommelse	Noe
Initiativ	Noe
Selvstendighet	Avhengig av hvor mye eleven skal gjøre selv, fra å tilrettelegge med ferdig kvadrat til å gi instruksjonen på punkt.
Samarbeid	Skal elevene jobbe i gruppe som produksjonsaktivitet kreves mye.
Verbal kommunikasjon	Ved muntlig instruksjon er det mange kompliserte begreper
Begrepsforståelse	Avhengig om man bruker håndledning eller instruksjon
Frustrasjonsterskel	Avhenger av ferdighetsnivå
Leseferdighet	Avhengig av instruksjonsform
Skriveferdighet	Bruke punktmaskin
Teknisk innsikt	
Verktøybruk	Kan eleven bruke saks, skjæreplate, kniv, limstift?

Klasseaktiviteter

I dette kapitlet vil vi gjennomgå noen aktiviteter og belyse metodikken i de forskjellige arbeidsprosessene. Materialet er papir.

Noen aktiviteter egner seg godt som prosjektarbeid. Alle elever, uavhengig av funksjonsnivå, kan delta og samarbeide i hele eller deler av aktiviteten. Elevene blir kjent med papir som materiale, både ved å lage eget papir og bruke ferdig papir. De blir kjent med geometriske former som de kan bruke i to- og tredimensjonale uttrykk. De lærer å bruke enkle redskaper og får innføring i ulike teknikker. Aktivitetene gir mulighet til å bruke den taktile sansen gjennom arbeidet med ulike overflater.

Sikkerheten er den største fiende. Den sløver refleksene og evnen til å handle. Hvis alle steiner alltid er fjernet fra barnets vei - hvis barnet aldri skal ta stilling til noe - hvis barnet aldri må kjempe for noe, risikere noe, prøve noe, streve med noe - vil det aldri utvikle seg, men forbli reproduserende og engstelig. Først ved å tenke og gjøre noe annet, lærer mennesket noe nytt. Hvis man tenker, som man er vant til, kommer man ingen vei. For det finnes ting, det er bedre å begynne på enn å unngå. Slik er det å leve livet. Hvis man vil oppleve de store høyder, må man oppleve de store dybder. Den som følger sikkerhetens vei, vil verken oppleve særlige dybder eller høyder, men livet blir til gjengjeld livløst og følelsesflatt. Vi må ha mot til å engasjere oss i livet, slik at det ikke blir verden, som beveger seg som en film foran øynene våre, men oss som er aktører.

Fra "Mulighedernes barn i mulighedernes skole"
av Abildtrup Johansen, Rathe og Rathe.

Brette

Vi bretter spå

Klassen lager spåer med taktile overflater og spår hverandre etterpå. Å spå hverandre kan gi et positivt samspill elevene i mellom.

Elevene får innføring i ulike geometriske former ved å brette arket på forskjellige måter. De får utfordringer i bruk av den taktile sansen og trening i å være nøyaktige.

Hver elev lager sin spå og pynter den på sin måte. Personlige uttrykk kan skapes ved at elevene dekorerer spåen med papir med ulik overflate eller annet taktilt materiale.

Som gruppeoppgave kan for eksempel en elev klippe til kvadratet, en brette, en forberede pynt og en være tekstforfatter.

Blir aktiviteten for vanskelig, kan kravene tilpasses ved for eksempel å gi eleven et kvadrat som allerede er kryssbrettet og tilrettelagt med pynt.

Viktig å tenke på

Det er en fordel om eleven som er synshemmet har lært

- å brette et ark i to slik at det dannes to trekanter
- å klippe
- å bruke limstift
- begreper som kvadrat, rektangel, diagonal, hjørne, lang/kortside, sentrum, kryss

La eleven først bli kjent med en ferdig spå og lær ham å bruke den. For å vise hvordan du beveger spåen, kan du bruke metodikken "hånd over hånd". Brett ut spåen så eleven ser sammenhengen med et kvadrat.

Har ikke eleven lært å klippe et kvadrat av et rektangulært papir, kan han få et kvadratisk papir første gang.

Læreren bretter også en spå, men ligger litt foran eleven. Ved å kjenne på lærerens spå trinn for trinn, blir eleven vist hvordan neste trinn er brettet og kan brette sin egen spå på samme måte.

Dersom eleven trenger mer veiledning, kan han også kjenne på lærerens hender mens han bretter. Denne metoden reduserer behovet for mange og vanskelige begreper for å vise fremgangsmåten.

Materialer

- et ark i A4 format i passe tykkelse
- forskjellig type papir med ulik overflate, f. eks. grovt og fint sandpapir, bølgepapp eller annet egnet materiale som pynt, f. eks. fjær, plastfolier, stoff eller grovt glitter

Redskaper

- saks
- limstift
- punktmaskin

Forslag til løsning

Legg papiret flatt på bordet. La eleven bli kjent med formen og størrelsen. Før pekefingeren langs diagonalen og lag en brett.

Vanligvis brettes en diagonal ved å legge hjørne mot motsatt hjørne. Eleven som er synshemmet, vil ofte ha bedre kontroll dersom brettingen starter i et hjørne. Hjørnet på arket vendes mot kroppen, og pekefingeren legges i spissen oppå arket. Tommelfinger og langfinger legges på undersiden av arket.

Sidene på arket legges parallelt, og fingeren føres langs de to kantene slik at de overlappes nøyaktig.

Papiret legges på bordet, hånden føres langs bretten og gjør den skarp.

Arket brettes tilbake, og det er nå dannet to trekanter. Motsatt diagonal brettes ved å starte i hjørnet ved siden av det forrige. Papiret brettes ut igjen, og det er dannet fire trekanter. Papiret legges flatt på arbeidsbordet. Finn midten på papiret.

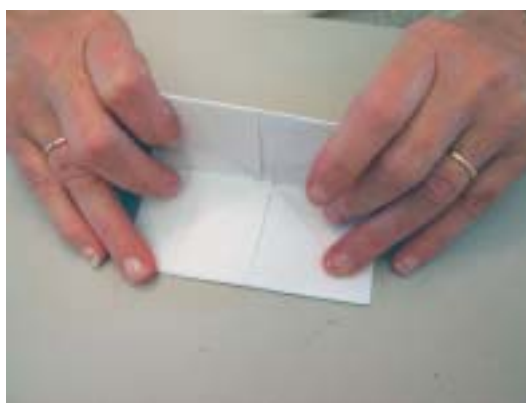

Et av hjørnene brettes inn mot sentrum (midten av papiret).

Dersom eleven har problemer med å brette spissen nøyaktig inn mot midten, kan arbeidet legges på en porøs trefiberplate. En grov nål stikkes i midten, og hjørnet brettes mot denne. Det samme gjøres med de øvrige hjørner. Spåen snus, og operasjonen gjentas.

Spåen brettes slik at det dannes et rektangel. Brett den ut igjen. Gjør det samme den andre veien.

Klipp eller skjær til pynten som skal limes på utsiden av spåen, og lim det på. Skriv tall på punktark fra en til åtte, klipp dem til og lim fast inni spåen. Finn spådommer, skriv dem på punktarket og lim dem under klaffene inni spåen.

Å pynte den ferdige spåen kan ta tid da det krever ferdigheter i å skrive, lese, klippe, lime og ikke minst å finne morsomme spådommer. Hva ønsker eleven hjelp til? Kanskje kan elevene gå sammen om å finne spådommer? Tallene bør også skrives i vanlig skrift slik at de andre elevene også kan bli spådd. En medelev kan kanskje gjøre dette?

Skjære

Vi lager bilder i ulike papirkvaliteter

Et fint utgangspunkt for samarbeid er aktiviteter med et felles sluttprodukt. Denne aktiviteten kan med fordel deles i sekvenser av ulik vanskegrad slik at alle elevene kan delta på nivåer og områder som den enkelte mestrer. Dette vil være positivt både for eleven som er synshemmet, og for andre elever i klassen.

Alle elevene i klassen får mulighet til å bruke den taktile sansen i en skapende prosess ved å velge papir med ulik overflate, skjære ulike former og sette disse sammen til et spennende bilde. Vi tar utgangspunkt i gitte geometriske former i ulike størrelser. Ved hjelp av pappmaler skjærer vi til papiret. Elevene blir i denne aktiviteten kjent med ulike geometriske former, ulike papirkvaliteter og lærer å bruke tapetkniv som skjæreredskap.

La gjerne elevene få en ekstra utfordring i å beskrive med ord hvordan de ulike formene og overflatene kjennes. En som ikke ser, vil kanskje ha flere og andre begreper om de taktile opplevelsene enn en som ser. Den taktile sansen spiller en stor rolle i en sterkt synshemmet persons erfaringsverden. Ved å beskrive med ord hva en har i hendene og hvordan det kjennes, vil elevene oppdage at de opplever ting forskjellig og kanskje også bruker ulike ord.

Aktiviteten kan gjerne brukes i forbindelse med andre fag, for eksempel som et supplement i arbeid med geometriske former i matematikk.

Viktig å tenke på

Det er en fordel om eleven som er synshemmet på forhånd er kjent med

- å skjære langs en kant med tapetkniv
- å holde fast flere lag papir i en bestemt posisjon samtidig som han skjærer
- å lime to flater til hverandre
- begreper som mot deg, nærmest deg, fra deg, kant, innerst, ytterst, inn mot, hjørne, på langs, på tvers, ru, glatt

Elevens ferdigheter vil være retningsgivende for hvilken hjelp læreren skal bistå med under arbeidet og hvordan elevene kan samarbeide om oppgavene.

Materialer

- ulike papirkvaliteter med kontraster i det taktile uttrykket som skrivepapir, kladdepapir, silkepapir, avispapir, trykkepapir, pappkartong, sandpapir, tapetpapir, akvarellpapir, riflet papir
- stiv papplate

Redskaper

- et godt hjelpemiddel til denne aktiviteten kan være tilskjærings- og montasjeramme med tilhørende geometriske maler
- kartnåler
- tapetkniv (her finnes mange ulike størrelser og fasonger, finn en som gir godt anlegg mot kanten på pappmalen)
- limstift

Forslag til løsning

Papplaten i A3-format legges i tilskjæringsrammen. Oppå platen legges papiret du ønsker å bruke. Pappmalen legges oppå papiret, og det hele festes med kartnåler. For at eleven som er synshemmet skal kunne ha kontroll på papiret det skal skjæres i, bør det ha minst en rett vinkel.

Ta utgangspunkt i et av hjørnene på tilskjæringsrammen plassert nærmest kroppen og legg papiret inn i hjørnet, det samme med pappmalen.

Eleven bør bli kjent med kanten på malen før han skal skjære. Før knivbladet langs kanten på malen. Se til at kniven ikke glir ut fra eller legger seg oppå malen. Skjær helt ut til hjørnene. Det kan være nødvendig å skjære flere ganger for å komme helt gjennom papiret. Ta vekk nålene. Nå kan den nye papirformen løftes ut.

Dersom eleven ikke får skåret helt gjennom papiret, kan det lages en skarp brett. La papiret ligge flatt på arbeidsbordet og del arket ved å klippe eller skjære langs bretten. Når de utskårede delene skal settes sammen til et bilde, er det viktig å sette av god tid. Noen elever med synshemming vil trenge ekstra tid til å få oversikt over alle delene som skal brukes. Ved behov kan læreren bidra med veiledning til gruppa slik at alle gruppe-medlemmene får delta aktivt.

Nytt av gammelt

Vi lager papir

Elever får ofte presentert halvfabrikata i kunst og håndverksfaget. I denne aktiviteten får elevene anledning til å følge en hel produksjonsprosess. Elever som er seende, kan følge en slik prosess gjennom bilder og film. Ved selv å lage papir, vil elevene få konkret kunnskap om prosessen trinn for trinn. For eleven som er synshemmet, vil en slik arbeidsmåte kunne bidra til en grundig forståelse av en utvikling fra råmateriale til ferdig produkt.

Aktiviteten egner seg godt som gruppearbeid. Vi anbefaler grupper på tre eller fire elever. Elevene bør ha et arbeidsbrett hver, rammer og nok stoff til å legge arkgrunnet på. De bruker samme balje.

Viktig å tenke på

Enkelte elever som er synshemmet, kan oppleve ubehag ved å ta i fuktige og klissete materialer som for eksempel pappmasjé og leire. Forsøk å motivere eleven og la han få tid til å tilnærme seg materialene og hvordan de blandes. En siste utvei kan være å bruke tynne gummihansker, men disse vil gi redusert følsomhet i fingrene.

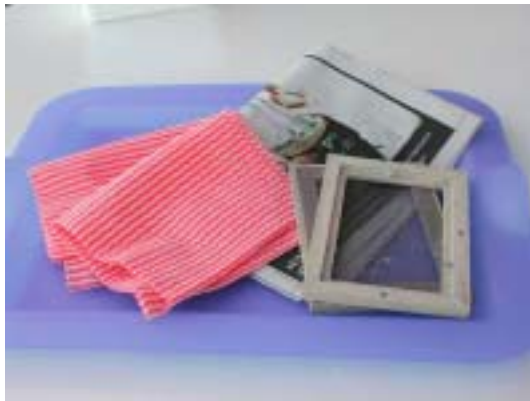
Å lage papir kan oppleves diffust for noen. Rammen med massen kan kjønnest lett og tom selv om den er fylt med våt papirmasse. For at eleven skal få et tydelig begrep om hva papirmasse er, kan han lage et tykt prøveeksemplar. Rammen føres flere ganger forsiktig ned i badet slik at det legger seg flere lag med papirmasse oppi. Kjønnest forsiktig langs kanten på rammen og på papirmassen oppi rammen. Skill rammene fra hverandre og vend papiret oppi håndflaten. Stryk over nettingen og papirmassen blir liggende igjen i hånden. Krøll sammen massen og løs den ut i vannet igjen.

Eleven som er synshemmet, bør få delta i hele den praktiske prosessen. Dessuten er det en fordel om han på forhånd har kjønnest til begreper som:

- masse, vannrett, loddrett, på skrå, horisontalt, motsatt kant, senke, løfte opp, vende over, vått og tørt

Materialer

- makuleringspapir
- vann

Redskaper

- plastbøtte
- kjøkkenmaskin
- rektangulær oppvaskbalje ca. 50x40 cm
- plastbrett ca. 30x40 cm
- mugge eller litermål
- glatte kjøkkenkluter eller bomullstoff (gammelt sengetøy) i ca. 30x40 cm (10-15stk)
- to like store trerammer, den ene med finmasket nettingduk, ca. 15x20 cm
- to pressplater ca. 30x40 cm
- evt. fire tvinger
- avispapir
- strykejern
- tynne gummihansker (dersom eleven foretrekker det)

Forslag til løsning

Massen lages ved at opprevet makuleringspapir blandes med varmt vann i en plastbøtte. Fyll bøtta med papir. Hell over vann slik at alt er godt fuktig. Dette skal bløtgjøres over natten før det moses videre med hurtigmikseren til en jevn, grøtaktig masse.

To til tre håndfuller av den ferdige grøtmassen tas opp i oppvaskbaljen, som deretter fylles ca 2/3 full med vann. Dette blandes godt, og vi kan starte med papirlagingen.

La eleven som er synshemmet, bli kjent med grøtmassen først, for videre å kjenne hvordan grøten blir en tynn "suppe". Rør i karet for å få en jevn masse.

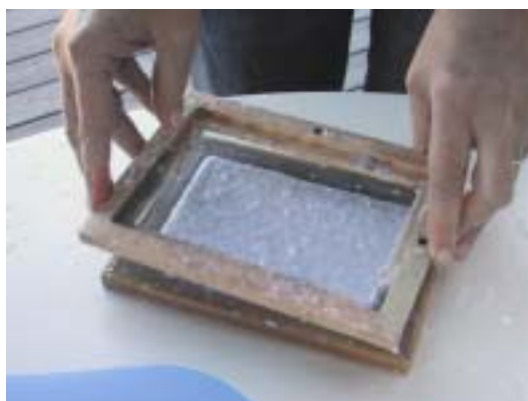
Plastbrettet er på forhånd gjort klart med flere lag avispapir, litt opphøyet mot midten, slik at vannet renner av.

For at eleven som er synshemmet skal bli klar over hvordan massen blir fanget opp av rammen, bør de følgende trinnene gjøres tydelige. Dersom muntlig forklaring ikke er nok, kan eleven kjenne på lærerens hender under demonstrasjonen.

Trerammene legges oppå hverandre med nettingrammen i bunnen. Rammene føres på skrå ned mot bunnen av karet og løftes horisontalt og langsomt opp. La overflødig vann renne av.

Legg rammene ned og løft av den øverste rammen.

Eleven som er synshemmet, bør orientere seg på brettet for å finne stedet der rammen skal settes ned. Den nederste kanten på rammen legges innenfor brettkantene og veltes forsiktig over på brettet.

Stryk med fingeren over nettingen og løft rammen opp slik at papirmassen blir liggende igjen på underlaget. Kjenn forsiktig etter om den løsner. Også for eleven som er synshemmet, vil dette kreve øvelse. Tar en for hardt i papiret, kan det bli ødelagt. Lag flere omganger med papir og legg dem ved siden av hverandre på brettet. En fuktig klut legges over det første laget. Et nytt papir legges oppå det forrige med en fuktig klut over igjen. Legg til slutt aviser over og under den ferdige papirbunken.

For å få et jevnt og flatt papir, legges det hele i press mellom to plater. På bildet er det brukt steinheller. La det ligge i press noen timer for så å skille papirlagene fra hverandre. Før papiret er helt tørt, kan det også strykes.

Forslag til variasjoner

For å få fram teksturer og relieffvirkninger i papiret, kan ulike materialer legges inn i papirmassen eller på papiret før det presses, for eksempel materialer fra naturen. Blader med klare nerver kan gi en spennende overflate, og krydder kan gi gode dufter. Egne erfaringer er de beste for å vite om noe fungerer eller ikke. Skal papiret skrives på, enten med tusj eller med punktskriftmaskin, kan det blandes litt tapetklister (pulver) i massen. Papiret bør da være litt kraftig.

Forme

Vi former figurer i papp, papir og papirmasse

De følgende aktivitetene er valgt fordi elevene, ved å omdanne papir, kan bli kjent med og utvikle meningsbærende begreper i forhold til kultur, forskjellige materialer, verktøy og former. Hver aktivitet kan, dersom det er behov for det, deles opp i sekvenser med ulik vanskegrad, slik at elevene utfører den delen av oppgaven som de føler seg mest trygge på. Et minstekrav for å ta del i disse aktivitetene er at elevene for eksempel kan rive strimler av papir eller røre i limmassen/papirmassen.

Mange elever som er synshemmet, er skeptiske til å berøre klissete materialer. Fysisk berøring med lim kan for enkelte være en utfordring. La eleven få bruke tid på å bli kjent med de ulike materialene både når det gjelder størrelse, form, struktur, plastisitet og konsistens.

Elever som er synshemmet, må bruke hendene for å finne og bli kjent med verktøy og materialer. Best førlighet får man med rene og tørre hender. Eleven vil ha behov for vann og håndkle i umiddelbar nærhet.

For mange som er synshemmet, vil det være en fordel å ha eget utstyr, gjerne plassert i bokser med ulik størrelse. Han bør bli kjent med hvordan utstyret kan organiseres på en hensiktsmessig måte.

Ballongdyr

Viktig å tenke på

Elevene bør bli kjent med et ferdig ballongdyr. For at den eleven som er synshemmet skal bli kjent med formen, størrelsen, vekten og de enkelte detaljene, må han få kjenne på en ferdig figur. Det kan være spennende å oppleve de endringene som skjer med figuren, fra man arbeider med den i våt, tung tilstand og til det ferdige, nesten vektløse produktet.

Eleven som er synshemmet, bør på forhånd bli kjent med de ulike materialene og verktøyet, hva de skal brukes til og hvordan de skal brukes.

Det er en fordel om eleven har kjennskap til

- å blåse ballong
- å knyte knute
- å rive papir
- å påføre lim på en flate
- å klippe eller skjære til former med kniv eller saks
- begreper som strimler, smøre, lagvis, skall, hul, hulrom, foran, bak, tung, lett, vektløs

Materialer

- ballong
- avisstrimler/biter
- eggkartong/dorullhylser
- tapetlim
- maskeringstape
- latex - eller akrylmaling

Redskaper

- pensel
- saks
- plastbrett
- bolle

Forslag til løsning

Ballongen blåses opp og knyttes igjen. Deretter påføres et lag med tapetlim og det hele dekkes med avisstrimler.

For en elev som er synshemmet, kan det være krevende å lime og male på en rund form. Ballongen er vanskelig å holde i og har ingen faste holdepunkter. Sett den i en liten bolle, f.eks. en firkantet isboks, slik at den står stødig. Før limet på i tette strøk, fra toppen av ballongen og ned til kanten på bollen. Hvis eleven vil, kan han påføre lim med hendene. Prosessen gjentas lag på lag. Det skal alltid limes over papiret til det har blitt et fast "skall" rundt ballongen.

Som føtter kan man bruke fire deler av eggkartongen. Klipp snitt i kantene og brett ut slik at kontaktflatene mellom kropp og føtter blir størst mulig.

Fest med tape, avispapir og lim.

Legg på nye avis- og limlag slik at føttene blir dekket av et avisskall. På lignende måte kan man lage hode, snute og ører. Avslutt med et ekstra strøk lim slik at alt papir er godt festet.

Når figuren er ferdig formet, må den tørke. Etter tørkingen bør eleven som er synshemmet, gå over hele flaten taktilt for å avdekke ujevnheter og eventuelt rette på dem. Den kan så grunnes med et strøk hvitmaling og dekoreres.

Masker

Viktig å tenke på

Maske er et globalt og kulturelt uttrykk som beskriver en følelse eller en egenskap. Gjennom samtaler i klassen kan elevene assosiere rundt begrepet maske. I hvilke sammenhenger forekommer masker? Hva skal en maske forestille? Hvilke karaktertrekk skal fremheves? Det kan være vanskelig for et barn som er synshemmet, å vite hvordan ansiktsuttrykk gjenspeiler ulike følelser. Han kan ikke se seg selv i speilet eller andres ansiktsuttrykk og kroppsspråk. Eleven som er synshemmet, kan gjennom samtale og arbeid med denne oppgaven tilegne seg begreper om følelser og ansiktsuttrykk.

Det er en fordel om eleven som er synshemmet har kjennskap til

- å klippe eller skjære til former med kniv eller saks
- å lime ulike materialer til hverandre
- å forme materialet til en ønsket figur

Begreper og assosiasjoner som kan dukke opp er for eksempel:

- maske, maskering, karneval, maskeradeball, teater, julebukk, Haloween, uttrykk, markere, fremheve, ansiktsuttrykk, mimikk, kroppsspråk, grimase, skjule, gjemme, stemninger

Materialer

- tynn pappkartong
- avisstrimler/biter
- tapetlim
- maskeringstape
- latex- eller akrylmaling
- strikk
- merkeknitter, selvklebende (Blindes produkter)

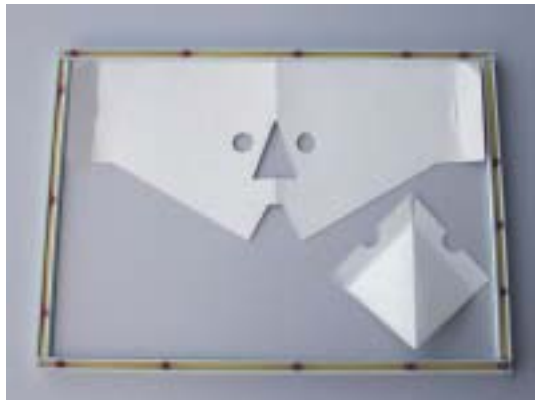
Redskaper

- tapetkniv
- pensel
- saks
- plastbrett
- isboks

Forslag til løsning

Eleven får først et enkelt omriss av en maske i papir. Omrisset legges over ansiktet til eleven og det merkes av med plastknotter hvor øyne, nese og munn skal plasseres. Her kan det være fint å være to. Mønsteret overføres til tynn kartong og skjæres ut. Skjærerammen kan være et godt hjelpemiddel.

På bildet er det også modell av en nese som har to innhakk for øynene.

De enkelte detaljene skjæres ut. Nesen brettes ut på to sider og festes med maskeringstape.

Andre deler til karakteren kan lages av papirmasse, pappbiter, snurret avispapir, taustump, piperensere eller lignende.

Ulik taktil opplevelse gir ulike utfordringer.

Avispapir rives opp og festes til kartongen med tapetlim. Etter hvert blir det en gjennomfuktet form som kan bearbejdes videre ved å bøye, brette og evt. tilføye flere detaljer.

Masken formes rundt en liten plastbøtte eller lignende og festes bak med en klesklype før den settes til tørk. Den tørre masken kan males og dekores. Fest på strikk eller annen festeanordning.

Bolle

Viktig å tenke på

Aktiviteter med papirmasse gir muligheter til å uttrykke mange ulike former. Materialet er smidig og lett å arbeide med. Oppgaven vil i de fleste tilfeller kunne gi god mestringfølelse. Ved å benytte en plast- eller glassbolle som utgangspunkt, vil eleven som er synshemmet, ha en fast form å forholde seg til. Fasongen er gitt, og den nye figuren blir lik den opprinnelige.

Ulike overflater kan skapes ved å blande for eksempel gryn eller små perler i massen før den settes til tørk.

Begreper og assosiasjoner som kan dukke opp er for eksempel:

- innvendig, utvendig, ru, glatt, jevn, kant, bunn, topp, flat, rund, sirkel, hardt, mykt, plastisk, smidig

Materialer

- papirmasse
- tapetlim
- latex- eller akrylmaling

Redskaper

- bøtte
- håndmikser/rørepinne
- arbeidsbrett
- bolle i hardt materiale
- pensel

Forslag til løsning

Det oppbløtne papiret tilføres lim. Bland det hele til en tykk grøt. Legg formen/bollen på arbeidsbrettet med bunnen opp. Dekk bollen med papirmasse og la det tørke. Løs den tørkede papirmassen fra bollen. Den kan males og dekorerer.

Arbeidsramme for tilskjæring av papir

Oppbygging og prinsipper

Rammen er rektangulær med innvendig mål 29,7 cm x 42 cm (A3 format).

Materialene er huntonittplate pålimt en ca. 2 mm tykk gummimatte med støttekant i plast. Støttekanten har et spor med glideknotter som kan forskyves til ønsket sted. Det er 3 glideknotter på kortsidene og 5 på langsiden. Knottene skal ha en treghet som gjør at de ligger stødig selv om det øves et visst trykk på dem. På innsiden av støttekanten er det en tynn plastlist med en tynn forhøyning for hver cm.

Med arbeidsrammen følger 7 geometriske figurer (mønstermalere) i tykk papp: 2 kvadrater i ulik størrelse, 1 rektangel, 1 likesidet trekant, 2 rettvinklede og likebeinte trekanter i ulik størrelse og 1 rettvinklet trekant. Malene har hull i hjørnene for feste. Kartnåler til å feste mønstermalene med kan kjøpes i papirforretninger.

Rammen med tilbehør kan kjøpes ved Huseby kompetansesenter, Læremiddelavdelingen for kr. 350,- (høsten 2003).

Tilskjæring

NB! Skal det skjæres i platen, er det nødvendig med en papplatt i A3-format som legges oppi rammen slik at gummimatten ikke blir skadet. Skjæreredskapet kan for eksempel være tapetkniv. Man må regne med at papplaten må skiftes ut etter en tids bruk.

- Legg papplaten i rammen.
- Papiret som det skal skjæres i, bør ha minst et rettvinklet hjørne. Legg papiret inn mot et av hjørnene i rammen. La dette hjørnet ligge nærmest kroppen.
- Legg en pappmal oppå papiret og inn i det samme hjørnet. Har malen en rett vinkel, legges denne i hjørnet. For øvrig legges malen inntil hjørnet og langs nærmeste kant.
- Fest malen med kartnåler gjennom papiret og litt ned i pappen.
- Trykk i tillegg malen fast med en hånd og la knivbladet gli langs kanten på malen. Pass på at det ikke glir ut fra malen eller at det legger seg oppå malen. Skjær helt ut i hjørnene. For å komme helt gjennom papiret, kan det være nødvendig å skjære flere ganger.
- Ta vekk nålene. Den nye formen, lik mønstermalen, kan løftes ut.

Det er mulig å bruke tavlen som underlag og støtte for tegning. Legg da et papir eller plastark direkte på gummimatten og riss med rissehjul eller tegn med kulepenn langs kanten på malen eller på frihånd (som på den lille tegnetavlen).

I et papirark vil rissehjulet lage spor som kan brettes og rives etter.

Anbefalt litteratur

Abildtrup Johansen, Bodil	1996	Mulighedernes barn i mulighedernes skole. En pædagogisk profil fra idé til virkelighed København, Gyldendal uddannelse
Andersen, Karen J.	1999	"Hånd over hånd". Blind syns­pedagog i arbeid med et blindt barn. Prosjektrapport Oslo, Huseby kompetansesenter
Bye, Edvin	1991	Tips til forming med synshemmede. Gimse, Tambartun utdannings­sen­ter
Elliot, Marion	1996	Moro med papir for barn. Trinn for trinn. Oslo, Bonnier Carlsen
Eriksson, Yvonne	1997	Att känna bilder. Solna, SIH Läromedel
Eriksson, Yvonne	1997	Från föremål till taktil bild. Reliefbilder / text: Yvonne Eriksson; bild: Stina Wollter. Solna, Statens Institut för handicap- frågor i skolan
Granli, Reidun	1995	Bare røre ikke se? Hvordan øve opp berøringssansen i møte med tekstile relieffer? Oslo, Høgskolen i Oslo. Avdeling for estetiske fag
Grøstad, Kjersti	1996	Kunst for kjennere. Hvordan kan man tilrettelegge billedkunst for synshemmede? Oslo, Høgskolen i Oslo. Avdeling for estetiske fag
Johansen, Aud	1997	Strek-koder. Blindes vei inn i bildenes verden. Spesialpedagogikk 9/97
Johansen, Aud	1997	Strek-koder. En undersøkelse med hovedvekt på tegnepreget forming for blinde elever i grunnskolen. Oslo, Høgskolen i Oslo. Avdeling for estetiske fag
Johansen, Aud	1997	Strek-koder. Hvordan kan en tilrettelegge tegning for blinde elever i grunnskolen. Oslo, Høgskolen i Oslo. Avdeling for estetiske fag

Knutsson, Anita	2002	Textil för alla sinnen. Textilslöjd för dig som undervisar elever med synskada. Stockholm, Specialpedagogiska instituttet, Resurscenter syn
Ostad , Snorre	1983	Matematikk når barnet ikke ser, del II. Diagnostisk materiell – grunnbegreper. Melhus, Tambartun skole
Nilsson, Anders	2002	Ta i trä. Idéer och tips till Dig som undervisar elev med synskada. Stockholm, Specialpedagogiska instituttet, Resurscenter syn
Qvale, Annelise	1998	Ikke av filler alene. Om tilrettelegging av vevopplæring for synshemmede - hvordan tilrettelegge kottidsopplæring i vev for synshemmede ut fra et virksomhetsperspektiv? Oslo, Høgskolen i Oslo. Avdeling for estetiske fag
Tremaine, John	1996	Origami for begyndere, illustreret trin-for-trin brundbog i papirfoldning. Risskov, Klematis
Vliet, Marian van	1970	Vi bretter papirfigurer. Oslo, Schibsted
Blindes produkter AS	2002	Hjelpemiddelkatalogen Telefon: 23 21 55 55 Faks: 23 21 55 51 Internett: www.hjelpemiddelkatalogen.no

Nettbasert diskusjonsforum

Huseby kompetansesenter vil høsten 2003 opprette et nettbasert faglig forum. Dette er et tilbud til lærere som underviser elever som er synshemmet, i faget kunst og håndverk. Fra Huseby vil medlemmer av faggruppe kunst og håndverk være deltakere.

Vi ønsker et forum for å utveksle erfaringer og synspunkter og for å ta opp metodiske spørsmål i tilknytning til undervisning av klasser med elever som er synshemmet. Alle spørsmål vedrørende elever skal være anonyme.

Det nettbaserte faglige forumet blir opprettet i konferanseprogrammet First Class. Det vil ikke være noen kostnader knyttet til deltakelse, men alle må ha tilgang til PC, være tilknyttet internett og ha e-postadresse. Huseby forutsetter at deltakelse i forumet er godkjent av ledelsen ved skolene.

Hvis dette er av interesse, kontakt oss for nærmere informasjon.

Annelise Qvale, koordinator
annelise.qvale@statped.no
Tlf. 22 02 95 15

Kunst og håndverk

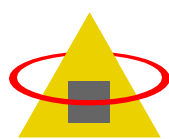
i klasse med elev som er synshemmet

I dette heftet vil vi gi læreren et innblikk i enkelte synspedagogiske tilnæringsmåter som kan benyttes i klasseundervisningen i faget Kunst og håndverk. Her vil læreren også finne en kortfattet informasjon om det å være synshemmet elev i faget. Vi håper at heftet kan være et metodisk inspirasjonsmateriale for læreren når han skal videreutvikle sine egne opplegg for klassen og eleven som er synshemmet.

Utgiver: [Huseby kompetansesenter](#)
Adresse: Gamle Hovsetervei 3, 0768 OSLO
Telefon: 22 02 95 00
Faks: 22 92 15 90
E-post: huseby@statped.no

Utgivelsesår: 2003
Statped skriftserie nr 17
Rettigheter: Huseby kompetansesenter
Adresse for bestilling: samme

ISBN 82-7740-017-9
ISSN 1503-271X

Huseby kompetansesenter
Statlig spesialpedagogisk støttesystem